

# GLEMMER DU

TÅRNBY KOMMUNES LOKALHISTORISKE TIDSSKRIFT

SEPTEMBER / OKTOBER 2021



## HOLLÆNDERKULTUR

På Amager i 500 år



NUMMER 4 / 2021



Forsidefoto: Amagerkone fejer gulvet. Farvelagt tegning, Julius Exner, 1852. Tårnby Kirke er kulissen for dette værk. Klædedragten fra hollænderne i Store Magleby har helt sikkert har smittet af på de danske bønder, ligesom de oprindelig hollandske bønder efterhånden er blevet påvirket af de danske traditioner.  
Foto: Tårnby Stads- og Lokalkiv, B3180

## Kilder

- Søren Mentz: Portræt af et lokalsamfund. Fra amagerdragt til røvgvir.
- Aarhus Universitetsforlag 2020.
- Søren Mentz (red.): Amager – 500 års hollænderhistorie. Museum Amager 2021.

## Hvis du vil vide mere

Tjek arkivets del af bibliotekets hjemmeside på [www.taarnbybib.dk](http://www.taarnbybib.dk)

## Copyright

Ophavsretten på billederne og illustrationerne tilhører Tårnby Stads- og Lokalkiv, en anden institution eller en professionel fotograf. Fotografierne må ikke bruges i andre sammenhænge uden tilladelse. Har du brug for et billede eller en illustration, kan du henvende dig til Tårnby Stads- og Lokalkiv.

For enkelte billeder har det været umuligt at finde frem til den retmæssige ophavsretsindehaver. Dersom Tårnby Stads- og Lokalkiv krænker ophavsretten, er det ufrivilligt og utilsigtet. Såfremt du mener, der er materiale, der tilhører dig, bedes du derfor kontakte [arkiv.hb@taarnby.dk](mailto:arkiv.hb@taarnby.dk)

Tidsskriftet Glemmer Du er udgivet af:

© Tårnby Kommunebiblioteker, Stads- og Lokalkivet

ISSN 1397-5412

Tidsskriftet GLEMMER DU

Tekst: Søren Mentz – Museum Amager

Redaktion: Lone Palm Larsen

Layout: Damgaard-Jensen A/S

# HOLLÆNDERKULTUR

## På Amager I 500 år

*Amager er noget helt særligt. En stærk lokalidentitet præger øen, og det får de respektive lokalsamfund til at skille sig ud fra hinanden. Ved første øjekast er der ikke meget, der knytter Amagerbrogade sammen med den gule by i Dragør, men går vi tilbage i historien, vil vi opdage, at de hollandske bønder i Store Magleby skabte forudsætningerne for en fælles lokalidentitet. Hollænderne blev inviteret til Danmark i 1521, og i de følgende århundreder prægede de Amager med deres knowhow, klædedragt og traditioner. I begyndelsen af det 20. århundrede kom samfundsstrukturen under forandring. Moderniteten vandt frem, og da hollænderkulturen mistede sin betydning, skulle det historiske minde fejres. 400-års jubilæet i 1921 var en amagerbegivenhed. I 2021 er det udelukkende Dragør Kommune, der tænker jubilæum.*

**Af Søren Mentz, Museum Amager**



Kvinder og piger i amagerdragt til Tårnby Kirkes 750 års jubilæum. Som med alle kulturtræk kan den trænede øje se forskellene i dragterne til ugifte, gifte og enkerne – og fra hvilken landsby. For alle andre ligner det blot en amagerdragt, uden skelnen til den finere afkodning. Fotograferet 1936.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B3251

## JUBILÆET I 1921 – EN AMAGEREVENT

Selvom hollænderbønderne har præget Amager siden 1500-tallet, var det først i 1921, at man tænkte på at markere året for deres ankomst. Hollænderbønderne i Store Magleby havde ikke behov for at markere deres særstatus med jubilæumsfejringer. Det traditionsrige fastelavnssridt og den karakteristiske amagerdragt stivede selvbevidstheden af, og takket være den velstand, som grøntsagssalget akkumulerede, formede indbyggerne i Store Magleby deres egne livsbetingelser. Moderniteten forandrede alt.

I løbet af 1900-tallet fik København voksevæk, Hollænderbyen synede hen, og Tårnby blev en socialdemokratisk forstadskommune. I 1902 boede der godt 22.000 mennesker i Sundbyerne, tyve år senere var indbyggertallet steget til over 100.000. Den gamle hollænderkultur måtte vige, og 400-års jubilæet var således et forsøg på at fastholde mindet om ”de gode gamle dage”.

Initiativet til 400-års jubilæet kom fra Tårnby. I september 1921 tropede en gruppe mænd op i Tårnby Kirke for at tale om tingene, og pastor Poul Vibæk opfordrede de lokale spidser til at nedsætte en komité. På dette indledende møde blev det besluttet, at ”komiteen udelukkende skulle bestå af ægte amagere”. Måske var Vibæk ikke en ”ægte amager” – han havde jo kun været præst i Tårnby Kirke siden 1907 – for han blev ikke medlem af komiteen, men lod sig nøje med posten som sekretær. Ideen til et jubilæum lå lige for. ”Det blev udtalt, at efterkommerne af de gamle slægter med glæde ville gribe lejligheden til på festlig måde at mindes den for dem alle så betydningsfulde begivenhed.” I Store Magleby ville man helst vente et år, således jubilæet kunne forenes med Amagermuseets åbning, men da amagerne ”ikke ønskede blot at være staffage for museet”, blev dagen for jubilæet fastsat til den 16. oktober 1921. Derimod enedes mødedeltagerne om, ”at en sådan fest for at blive højtidsfuld og i overensstemmelse med de gamle slægters karakter måtte være en kirkefest, der burde fejres i Store Magleby Kirke.”

På mindre end en måned fik komiteen stabled arrangementet på bene. Kongefamilien blev inviteret til festgudstjeneste i Store Magleby Kirke, og der blev arrangeret en gallamiddag i Dragør for de gamle slægter og udvalgte medlemmer af regeringen. Middagen skulle naturligvis finde sted i de fine lokaler på Dragør Badehotel, men det var ikke muligt, fordi Dragør Skipperforening havde lejet festsalen på den pågældende dag, og hotelejererne turde ikke spørge de garvede sømænd, om de ville rykke deres arrangement for at give plads til fejringen af hollænderbøndernes jubilæum. Svaret var givet på forhånd. I stedet for blev festmiddagen henlagt til borgerforeningens mere beskedne lokaler.



En fiskersøn i kålmarken. Der er mange forskellige identiteter og kultursamfund i Tårnby. Skelnen mellem vi og de andre – i nogle sammenhænge er de andre fra Store Magleby og i andre er det glasmagerne, landarbejderne eller københavnerne. Her ses Laurits Larsen – en fætter til Rigmor Larsen fra gården Ved Diget – i færd med at hjælpe hendes forældre med kålkulen.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B6374

## FESTLIGHEDEN

På selve dagen blev der flaget over alt i Store Magleby, og ved kirken havde komiteen opført en æresport med Christian 10.'s og Christian

2.'s monogrammer. Pastor Mohrs prædiken fokuserede på den stolte bondeslægt:

”En dygtig slægt blev det, de [hollænderbønderne] arbejdede med iver og fik det til at grønnes her på øen, så den kom til at stå frugtbar og frodig. Og når man får lov til at leve sammen med de gamle hollandske slægter, færdes i deres hjem og virke iblandt dem, møder man en sådan hjertelighed og trofasthed, nøjsomhed, flid og dygtighed at man ikke kan andet end at holde af dem og i mange måder beundre dem.”



Amagerkoner på Højbro Plads dengang der var torveplads og salg af grøntsager – på dette tidspunkt var salget her primært afgrøder fra mindre jordlodder i Sundbyøster og Sundbyvester.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalkiv, B5526 - beskåret

Dagen blev forevigtet af kunstneren Paul Fischer. Han udførte et stort maleri af kongefamilien ved Store Magleby Kirke. Christian 10. er omgivet af kvinder i amagerdragter og mænd i jakkesæt. Til maleriet udførte Paul Fischer 41 portrætskitser af navngivne amagere. Han

tog fotografier af modellerne og fik dem til at møde op på sit atelier i Hellerup. Rygtet sagde, at kunstneren tjente så mange penge på at sælge portrætskitserne, at han forærede hovedbilledet til Amager museet, men af museets tidlige bestyrelsesprotokol fremgår det, at en lokal gartner købte billedet ”til minde om den sidste rest af nationaldragten.” Af en samtidig identifikationstegning fremgår det, at 15 personer stammede fra Store Magleby, mens to kom fra Dragør. Tårnby stillede med syv, Ullerup med to, og tre personer repræsenterede Kastrup. Fem personer hørte hjemme i Tømmerup, mens Maglebylille stillede med tre repræsentanter. De sidste fire gæster foran Store Magleby Kirke boede i Sundby. Hele Amager var således involveret i 400-års jubilæet i 1921, men hvorfor involverede Tårnby, Kastrup, Ullerup og Sundbyerne sig overhovedet i Hollænderbyens jubilæum?

## HOLLÆNDERNE KOMMER

Christian 2. beundrede Nederlandene. Han ville lære den driftige handelsverden bedre at kende, og derfor knyttede han en hollandsk forretningskvinde til hoffet. Sigbrit Willums argumenterede ikke blot for handelens betydning, hun hævdede også, at en hollandsk landbrugskoloni på Amager ville styrke kongedømmets finanser. En mere jordnær forklaring på hidkaldelsen af de hollandske bønder er kongens giftermål. I 1514 blev Christian 2. viet til den kun 13-årige habsburgske prinsesse Elisabeth af Østrig. Hun var opvokset i Bruxelles, hvor den daglige kost var væsentlig anderledes end i København. I Nederlandene spiste man nemlig friske grøntsager [frem for tørrede eller forarbejdet, red.], og for at dække denne efterspørgsel, havde bønderne etableret en markedsorienteret produktionsform. Noget tilsvarende fandtes ikke i Danmark, og derfor hidkaldte Christian 2. specialister.

Hovedkilden til oprettelsen af den hollandske koloni i Store Magleby er et usigneret privilegiebrev fra 1521. Dokumentet opbevares i Christian 2.'s arkiv og omtaler 24 familier – 164 mænd og et dertilhørende antal kvinder, børn og tjenestefolk. Privilegiebrevet slår følgende fast:

”For det første, at de skal have, benytte og beholde hele landet [Amager], samt leve og dømme sig selv efter hollandsk ret, som de nu har den, og ikke efter de danske love; og at de må grave og på bedste vis og måde fordele det efter deres egen hollandske vis, så at den ene kan få lige så mange morgenland [østvendte marker] som den anden.”

Ved første øjekast virker det sympatisk, sådan at tildele udenlandske specialister rettigheder, men det betød også, at de bønder, som allerede boede på Amager, måtte vige pladsen og flytte. Den katolske karmelitermunk Poul Helgesen kritiserede kongens politik i et smædedigt. Om forholdene på Amager står der følgende:

*Hollænder og skalke holdt jeg [kongen] frem,  
Riget til skade og mig til skam,  
jeg lod fordrive både kvinde og mand,  
som bygte og bo på Amager land.  
Hollænder lod jeg straks opsætte,  
fordi jeg turde ej mod Sigbrit trætte,  
de såede ikke uden arter og bønner,  
som til forn vokste korn hint skønner.*

Inden de privilegerede hollændere kunne overtage Amager, havde den danske adel gjort oprør og tvunget Christian 2. i landflygtighed. Så fulgte en årrække med interne stridigheder og borgerkrig. Med afslutningen på Grevens Fejde i 1536 sikrede Christian 3. sig magten, og elleve år senere stadfæstede den nye konge hollændernes privilegier. Kolonisterne fik råderet over Store Magleby med tilhørende jorde. Hollænderne skulle betale en beskeden skat på 300 mark og ”opretholde Københavns Slot med så mange rødder og løg som behøvedes”. [De danske bønder skulle både svare flere skatter og hoveri på kongens marker, red.]. Det arealmæssige område blev således begrænset, men derudover blev de oprindelige privilegier opretholdt. Den hollandske koloni kunne leve i fred for dansk indblanding, så længe gårdene gik i arv fra far til søn, eller som det også var tilfældet i Holland fra far til datter. Store Magleby var en selvstyrende landsby med egne love og regler. Byens liv blev reguleret af schouten, som



samlede den lovgivende, udøvende og dømmende magt i en og samme person.



I Sundbyvester på Raagaardsstræde ved den nuværende Peder Lykkesvej lå i 1945 stadigvæk små jordbrug, husmandssteder og gårde, der dyrkede kål og andre afgrøder. Fotograferet til Chr. Ellings bog, opbevaret på Kunsthistorisk Laboratorium. Fotograf: Jonals ved Jens Sørensen.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B9659

## HOLLÆNDERNES FORTRIN

Det markedsorienterede landbrug demonstrerede hurtigt sit værd og takket være Hollænderbyens indbyggere, fik Amager status som ”Københavns spisekammer”. Hollænderbønderne dyrkede fine grøntsager som spinat, gulerødder, løg [løg fandtes også i middelalderen i DK, red.] og rødbeder i deres køkkenhaver, mens kål [hovedkål vandt først indpas i Danmark i 1500-tallet, red.] i alle mulige varianter voksede på markerne. Der var marker til korn øremærket til henholdsvis ølbrygning og dyrefoder, for hollænderbønderne fremstillede også mejeriprodukter som ost og smør. Produktionen voksede støt og roligt. I 1796 var der en opgørelse fra Amagerport, der anslår omfanget af grøntsager, der blev kørt til København. Det var ikke småting, Amager [hele øen, red.] leverede: 42.600 liter agurker, 3.875 læs grønkål, en million hvidkålshoveder, 78.000 liter løg og 17.000 tønder ”rødder”.

Fra midten af 1600-tallet overgik indbyggertallet Store Maglebys kapacitet, og yngre sønner og døtre søgte andre steder at bo. Efter svenskekrigene i 1650'erne lånte hollænderne penge til de forarmede danske fæstebønder på Amager, og når de ikke kunne betale deres gæld, overtog kreditorerne brugsretten til jorden. Således begyndte hollænderbønderne at fæste danske gårde på Amager.

Udbredelsen afspejler sig i navnene på øvrighedspersonerne i de omkringliggende ”danske” landsbyer. I 1672 fungerede Dirch Cornelisen som foged i Tømmerup, mens Jacob Jansen var foged i Ullerup. I 1691 repræsenterede Jan Clausen de hollandske interesser i Maglebylille, og Lauritz Dirchsen repræsenterede hollænderne i Sundbyvester.



Nye traditioner er opstået. Under 1. Verdenskrig blev fastelavn afholdt på cykel. I Tømmerup har drengene haft fastelavn på cykel siden 1952.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B6351

Hollænderne havde oprindeligt fået brugsretten til hele Amager. Efter Christian 2.'s fald blev privilegierne indskrænket, men takket være den kapitalistiske tilgang genvandt hollænderne det tabte. I de omkringliggende landsbyer fulgte indbyggerne stille og roligt hollændernes eksempel. Laurids de Thurah forklarede i 1758:

”Thi siden de indfødte amagere mærkede den store fordel, deres naboer hollænderne havde ved denne handel, da de ugentlig trække

en anseelig sum penge af København, så har de og snart, såvel som hollænderne, lagt bind på haveurter, mælk, smør, så landet nu giver en stor overflødelighed deraf”. Det var ikke kun de hollandske dyrkningsmetoder, som vandt indpas. Store Maglebyes traditioner og klædedragt blev også spredt til resten af Amager.

## FASTELAVN

I oktober 1663 blev Frederik 3.'s datter, Anna Sophie, forlovet med kurfyrsten af Sachsen. I forbindelse med festlighederne blev hollænderbønderne inviteret til at lave en opvisning på slotspladsen i København. I en tysk beretning om forlovelsesfesten står:

*”Til om tirsdagen den 13. oktober havde hollænderne på Amager fået befaling til på slotspladsen at lege deres sædvanlige fastelavnsløjer, som årligt holdes i mange tusinde menneskers påsyn i deres nær ved hovedstaden liggende landsbyer.”*

At underholde de kongelige på slotspladsen, med tusindvis af københavnere som tilskuere, sikrede hollænderbønderne stor social anseelse. Tøndeslagningen til hest var naturligvis højdepunktet. Fastelavnstraditionen var udbredt i Nordtyskland, så man kan hverken sige, at hollænderne introducerede skikken i Danmark, eller at den var unik i forhold til de øvrige landsdele. Det væsentlige var, at Amager fik sine traditioner beskrevet i lærde topografiske værker.

I Store Magleby var fastelavnsløjerne forbeholdt gårdejerne. Eksklusiviteten mangedoblede hollænderbøndernes sociale anseelse. Fra at være en almindelig højtidsfejring blev Amagers fastelavn en visuel markering af magtforholdet i lokalsamfundet. Det var en ret, som fulgte med slægtskabet.

I Tømmerup, Ullerup, Tårnby og i Sundbyerne begyndte bønderne også med tøndeslagning, men uanset hvor festligt det blev, overgik det aldrig løjerne i Store Magleby. At de kongelige fandt behag i festlighederne og kastede glans over hollænderbønderne med deres besøg, styrkede følelsen af bedreværd – og de andres misundelse.



Hestevognen kørte fra grøntovet efter dagens salg af grønt. Han med bowlerhat og hun med torvedragt med kyse og forklæde, som plejede at være blå. Fotograferet i august 1913.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B4874

## EGNSDRAGTEN

Amagerdragten tager afsæt i hollænderbøndernes beklædning og var oprindeligt forbeholdt indbyggerne i Store Magleby. Når de solgte deres varer på torvet i København, blev de særprægede kostumer til levende reklamesøjler og symbol på friske råvarer. At bære amagerdragt var forbundet med prestige, og den hollandske mode spredte sig til resten af Amager. Herved opstod variationer i dragtens komposition. Det trænedede øje kunne afgøre om kvindens amagerdragt repræsenterede Store Magleby, eller om amagerkonen boede i for eksempel Tårnby eller i Ullerup. De små forskelle med betydning for lokalidentiteten gik hen over hovedet på forfatteren Henrik Pontoppidan. Han brød sig ikke om egnsdragter i anden halvdel af 1800-tallet skrev han følgende om kvinder i amagerdragt:

”De ligner alle hinanden som et geled uniformerede soldater, og man spørger uvilkårlig sig selv, hvorledes de respektive ægtemænd og kærester finder sig til rette i en sådan flok.”



Den nyrestaurerede afdeling i Kastrup forevises for repræsentantskab for Amagerbanken og for pressen med Ellen Kristensen i amagerdragt. Hun var datter af Oluf Kristensen, som var søn af en fynsk gartner. Det var farmor, der havde aner fra Amager. Ellens tipoldeforældre havde en gård i Sundbyerne og nogle havde rødder i Store Magleby.

Fotograf: Henriksen

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B2845 - beskåret

Da Amagerbanken blev stiftet i 1903, var det oplagte logo en bonde i amagerdragt med en grøntsagskurv på armen. Den store blå floshat og den mørke dragt var et letgenkendelig symbol på professionalismisme, flid og troværdighed. Det var et stærkt brand, selvom den klassiske egnsdragt ikke afspejlede virkeligheden i begyndelsen af det 20. århundrede. Floshatten var fortid.



Fastelavnsridt fastelavnsmandag i Store Magleby med kirken i baggrunden.

Mange af tilskuerne er ikke i den traditionelle dragt. Maleri i olie.

Emil Krause, Tønderidning i Store Magleby på Amager 1897, Museum Amager

## FORANDRINGER

Landsbyfællesskabet blev et arbejderfællesskab. De gamle traditioner mistede betydning. Amagerdragten forsvandt og de små nuancer i sammensætningen blev glemt. Fastelavnsfejringen gik fra at være et identitetsskabende ritual til at blive sjov og ballade. Formanden for Sundby Fastelavnsforening hæftede sig ikke ved hollænderkulturen, da hun i 2018 fortalte TV2 om tøndeslagningen på Amagerbrogade. Om optogets formål sagde formanden: ”Vi har taget nogle af de gamle traditioner, og så har vi pyntet os selv lidt anderledes, end

mange af de andre fastelavnsforeninger gør”. Amagers identitet er stadigvæk markant, men den står ikke længere i direkte forlængelse af hollænderkulturen. Det mest tydelige eksempel på denne udvikling er jubilæumsfejringerne i 1971 og 1996. De blev nemlig kun markeret i Store Magleby.

## 450-ÅRS JUBILÆET

Jubilæumsfejringen i 1971 blev en ren Store Magleby begivenhed, der ikke involverede det øvrige Amager. Store Magleby og Dragør stod over for en kommunesammenlægning, og hvad ville der så ske med lokalidentiteten? 450-års jubilæet skulle ikke bare fastholde hollænderkulturen, det skulle også ”assimilere” de mange nye borgere, som var flyttet til kommunen. Store Maglebys borgmester, Albert Svendsen forsvarede standpunktet i sin festtale:

”Kort sagt, jeg tror ikke, der var blevet noget 500-års jubilæum, hvis 450-året, ikke var blevet markeret. De af den oprindelige befolkning, som har forståelse, interesse og indsigt i den arv, som er blevet os efterladt, bliver færre og færre. Effekterne som endnu findes i privat eje, det være sig møbler, billeder og vel især amagerdragten, som er et helt kapitel for sig, både i sin rigdom, afveksling og fornemhed, dens sidestykke findes simpelthen ikke, alt dette vil splittes for alle vinde og gå tabt for eftertiden, hvis man ikke, som her stopper op.”

Amager smeltede sammen med København, og lokalsamfundet i Store Magleby måtte arbejde målrettet på at integrere ”de nye” og skabe interesse for den historiske baggrund for det unikke fællesskab. Borgmesteren forklarede:

”Denne anledning måtte benyttes til at delagtiggøre den del af vor bys borgere, som er årsag til den udvikling, der er sket i de sidste 20 år, for igennem disse arrangementer, giver vi vore oprindelige borgere mulighed for at lukke sig op, og vise indholdet og baggrunden, og derved skabe interesse for denne arv, for en langt større kreds, og dette i håb om, at man vil tage denne til sig, og sige denne arv tilhører Store Magleby, og derved tilhører den også os, som har befordret

udviklingen. Jeg har fornemmelsen af, at vi ved de mange facetter, som disse jubilæumsfestligheder dækker, ved den store interesse, som herved er skabt i vide kredse, har opnået dette, som var mit største ønske og vægtigste baggrund, og dermed tillige forståelsen for, at vi i fællesskab skal gøre alt for at bevare denne arv og dette miljø.”



I modsætning til jubilæet i 1971, så blev hollændernes 400 år på Amager markeret med en fornem forevigelse med repræsentanter fra alle de gamle landsbyer på øen. Store Maglebys 400 års jubilæum. Kong Christian den 10. og dronning Alexandrine forlader kirken. Maleri udført af Paul Fischer. 1921. Foto: Historisk Arkiv Dragør, B3589 - beskåret

Fællesskabet er interessant. Det var på høje tid at inkludere flere i borgmesterens snævre ”vi”, hvis hollænderkulturen skulle overleve i den moderne tidsalder. Derfor havde Store Maglebys sidste borgmester sat alle sejl til. Et nyt stadion ved Hollænderhallen blev indviet i



starten af september, og der var premiere på filmen ”Store Magleby – Hollænderbyen på Amager”, som var produceret af Per Larsen for kommunens penge og med musik af Poul Godske. Den 67 minutters lange fremstilling af landsbyidyllen på Amager skulle skabe veneration for den gamle kultur. Kommunens udstilling ”Hollænderbyen gennem 450 år” blev åbnet i Hollænderhallen, mens Amagermuseet præsenterede en international anlagt udstilling ”Livet i Holland i det 17. århundrede” med indlån fra Nederlandene.

Den 10. september blev Frederik 9., dronning Ingrid, prinsesse Beatrix og prins Claus af Nederlandene samt kronprinsesse Margrethe og prins Henrik budt velkommen, og den følgende dag holdt Store Magleby byfest. Der var opstillet fire boder ved Gadekæret, hvor kvinder i hollandske dragter solgte produkter, og om aftenen var der festmiddag i Hollænderhallen for betalende gæster. Sidst på aftenen spillede Grethe Mogensen op til dans med et lokalt potpourri.



Amagerhallen på Løjtegårdsvej blev bygget et par år før Hollænderhallen. Fotograferet vinteren 1968-1969. Fotograf: Amager Bladet. Foto Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B4647.

Set fra borgmesterstolen var jubilæet en succes. Store Magleby havde markeret sin betydning for Amagers historiske udvikling, og synliggjort den gamle kultur. I sin festtale fokuserede Albert Svendsen også på den betydning, som hollænderbonden havde haft for Tårnby's udvikling. Han sagde:

”Navnene i Tårnby sogn, viser jo, at det er Hollænderbyen, der gennem århundreder er flyttet dertil, og er med til efterhånden at bringe disse byer op på samme stade som hvorfra de kom, husk kære Feldvoss, hvor de sunde, stærke skud, som blev til stamme i din kommune, kom fra, men husk tillige, at træet, hvorfra de blev taget, stadigt er sundt og friskt, og har kræfter til selvstændigt at lade sin krone vokse videre.”



Lilly Larsen fra Viberup, søstrene Karen Margrethe og Jytte Henriksen samt søstrene Birthe og Rita Hansen – alle fire var fra Ullerup. De danske navne viser, at der også sker et valg af identitet. Hvis det er moderen, der har de hollandske aner, kan det ikke nødvendigvis ses i navnet. Desuden kan det være mange generationer tilbage. Fotograferet i 1952 til Frederiksbergs 300 års jubilæum. Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B4910

## TÅRNBY'S MODERNE LOKALIDENTITET

I forbindelse med fejringen af 475-årsjubilæet i 1996 skrev Lokalnyt for Kastrup følgende den 19. september:

”Dronning Margrethe den Anden besøgte i tirsdags Store Magleby. Det gør hun hvert 25. år fordi Christian den Anden, som hun langt ude er i familie med, i 1521 inviterede nogle fremmedarbejdere til landet. [...] Dronningen valgte en lidt besværlig vej til vor nærmeste nabo mod syd. Hvor andre ville have taget linje 30 eller 33 inde fra byen, så sejlede dronningen til Dragør red, ankrede op, tøffede ind til havnen med en chalup, vandrede gennem de krogede skippergader og tog en karet til Hollænderbyen. Sådan – og så fik Tårnby heller ikke officielt besøg i denne omgang! Skal vi være helt nøgterne, så er der nok først anledning til royalt besøg hos os i slutningen af 2100-tallet, når Tårnby Kirke fylder 1.000 år – hvis den da holder så længe.”



Rockers By Choice signerede deres nye plade hos radioforhandleren på Tårnby Torv i 1989. Der skabes hele tiden lokal identitet, og unge kan sagtens have et tilhørsforhold, som udefrakommende ikke kender til.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B9658

Journalisten betragtede tydeligvis ikke Tårnby og Kastrup som en del af den gamle hollænderkultur – hvis kommunen skulle have kongeligt besøg, så måtte anledningen være Tårnby Kirkes jubilæum. Måske nynnede journalisten med på Birgit Lystagers slager fra 1968, den om ”Lille Lone i lårkort”. Lone gad ikke danse folkedans i sin amagerdragt længere og klippede derfor skørtet kort! Moderniteten var slået igennem! I 2010 omskrev hip hop duoen ”Humme & Solo Solito” sangen om ”Lille Lone”. Det 21. århundredes amagerpige er stadigvæk i lårkort, men de ”seje tøser” fra Tårnby og Kastrup, har også fået en lændetatovering – det såkaldte ”røvgevir” eller en ”amagernummerplade”. Mens den slægtsbaserede lokalidentitet i begyndelsen af 1900-tallet berigede det danske sprog med ordet ”amagerhylde”, føjede den individuelle lokalidentitet i 2006 ”amagernummerplade” til listen over nye ord.



Et lokal fodboldopgør mellem lilleputter fra Tårnby Boldklub og fra Kastrup Boldklub på Tårnby Stadion. Begge er tredje hold. Kastrup spillede i hvid bluse med reklame for Osbäck Sport og blå bukser. Der er både stor jubel og skuffelse på fotoet. Der er meget på spil for de to klubber, som udgør to forskellige fællesskaber i Tårnby Kommune. Fotograf: Amager Bladet, John Gøth  
Foto: Tårnby Stads- og Lokalarliv, B9660

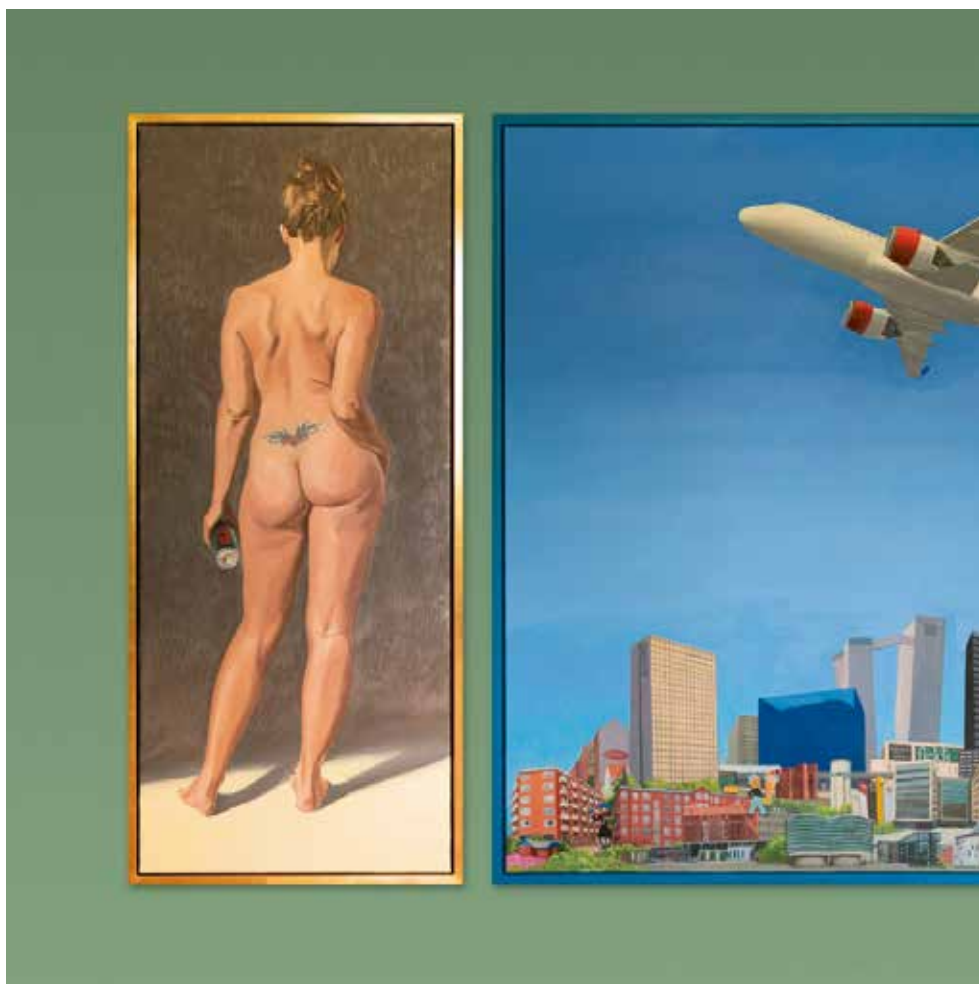
Moden og sociale normer er i konstant udvikling og Tårnby repræsenterer en moderne lokalidentitet, som følger med tiden. Den er tilpasset det enkelte individ, men har også et inkluderende og identitetskabende fællesskab. Fodboldspilleren Nicklas Bendtner har aldrig lagt skjul på, at han stammer fra Amager, selvom lokalidentiteten er svær at definere:

”Det er svært at sige, nøjagtigt hvad det handler om, men som jeg husker det, så bakkede vi altid hinanden op, når vi rendte rundt og lavede ballade. Vi passede på hinanden. Og en spade var en spade. Det sammenhold kan jeg godt savne”.

Der er ingen tvivl om, at Nicklas Bendtner er rundet af det traditionsbårne lokalsamfund på Amager. Her er det vigtigt at vide, hvor man har hinanden og være en del af flokken, selvom man også kan skille sig ud fra mængden og blive en verdenskendt fodboldspiller. Bendtner ville formentligt være faldet godt til i fortidens traditionsbårne lokalsamfund i Store Magleby.



Forskellen mellem det moderne og det traditionelle har altid eksisteret på Amager, engang for 500 år siden var det helt nye hollændernes dragt. Fotograf Amager Bladet. Foto: Historisk Arkiv Dragør



Peter Carlsen: Amager 2019. Maleri fra 2019.

Foto: Museum Amager

## FRA EGNSDRAGT TIL RØVGEVIR

I anden halvdel af 1800-tallet skabte Julius Exner Amagers visuelle udtryk. Hans malerier fremstillede hyggelige bondestuer fra Store Magleby med festglade hollænderbønder i egnsdragter. Hele Danmark kendte den nationalromantiske repræsentation, og hollænderbønderne blev synonym for Amagerland. Denne forestilling har endnu ikke sluppet sit tag i den kollektive erindring, selvom bondestuer er



milevidt fra den moderne virkelighed. I 2016 bad Museum Amager kunstneren Peter Carlsen om at skabe et moderne genremaleri, som kunne indfange øens moderne lokalidentitet. Resultatet blev et monumentalt genremaleri med titlen ”Amager 2019”.

”Jeg fandt ud af, at hvis jeg prioriterede personer, kendte mennesker fra Amager – Dirch Passer, Otto Leisner, Linse Kessler eller fokuserede på bestemte erhverv eller områder, så ville det kræve, at jeg selv

var fra Amager. Det ville nemlig blive et personligt statement. Jeg ville jo komme til at bestemme, hvem der kom med, og hvem der blev ekskluderet. Det ville blive et dødfødt projekt.” Peter Carlsen har udskiftet Julius Exners bondestuer med moderne arkitektur. Der er ikke plads til personer, højst et par karakteristiske logoer. Derfor skulle det personlige og det individuelle placeres på to sidefløje i form af to repræsentative kvindefigurer, der symboliserede henholdsvis den klassiske hollænderkultur i form af egnsdragten og det moderne – i form af den karakteristiske tatovering over lænden.

Hovedfeltets motiv er et sammendrag af øens mest karakteristiske og genkendelige arkitektur, som dets bygninger kunne se ud, hvis de blev koblet sammen. Der er ikke tale om en topografisk gengivelse, men et arrangement af elementer, som står sig godt med hinanden. Der er de velkendte gamle huse fra begyndelsen af Amagerbrogade, Sadolin hus i Holmbladsgade, Christmas-Møllers Plads og et lille kolonihavehus, fra dengang inden Amager blev opslugt af hovedstaden. Bagved tårner Radisson Blu SAS Hotel sig op ved siden af DR Koncerthuset, AC Bella Sky Hotel og Ferring Pharmaceuticals ved Ørestaden. Foran skyskraberne ses en række repræsentative bygninger. Det karakteristiske vandtårn i Tårnby, Per Kirkebys mur ved DR Byen, Københavns Universitet og Siloen på Islands Brygge, indkøbscenteret Field’s med det synlige slogan ”shop and eat”. Foran vandtårnet ses en række bilforhandlerskilte. De pryder tårnbydelen af Englandsvej og er en diskret påmindelse om tilnavnet ”Bil-øen Amager”, som blev lanceret i 1960’erne, dengang privatbilismen tog til og forhandlerne slog sig ned på de billige erhvervsgrunde i Tårnby. Peter Carlsen har fortættet bebyggelsen, kondenseret og rykket bygningerne tættere på hinanden. ”Jeg har ikke tilstræbt topografisk nøjagtighed, men søgt det monumentale for at give beskueren en manhattan-agtig følelse. Højhusene popper op overalt og giver Amager en moderne skyline. Jeg overdriver følelsen ved at trykke det hele sammen”.

Den høje himmel skaber også en fornemmelse af Manhattan. Hvis man går en tur på Kalvebod Fælled, er der i hvert fald højt til himmelen, og det eneste, som hindrer udsynet over de åbne vidder, er for



eksempel de to tårne i Ørestaden eller Bella Skys karakteristiske konstruktion. Det er Amagers paradoks – på den ene side så landlig og traditionel, på den anden side så moderne og tilbygget. Fortællingen afhænger af, hvor blikket falder – på amagernummerpladen eller på kirkedragten.

På den høje blå himmel svæver Amagers moderne vartegn, en flyvemaskine af typen Airbus med synligt SAS-logo. Den er lige lettet fra Københavns Lufthavn og har sluppet jorden lige over tunnelen på Engelsbøjevej. På Amager er flytrafikken markant. De store maskiner ses på himmelen, og de kraftige motorer skaber en karakteristisk lydskulisse. På maleriet er moderniteten repræsenteret af en Airbus A320. Flyet er æstetisk, nærmest smukt, når det hverken larmer eller forurener.

”Amager 2019” er et moderne genremaleri. Vores omgivelser former stadigvæk det levede liv. Julius Exner præsenterede det traditionelle bondesamfund ved hjælp af romantiske bondestuer, mens Peter Carlsen viser den moderne lokalidentitet i en tid med store og hyppige forandringer, som først og fremmest kan aflæses i det arkitektoniske bylandskab.

## **ALTID PÅ ØEN**

”Og de skal fremdeles nyde og beholde det førnævnte land, den ene arving efter den anden til evig tid.”

Christian 2. lovede hollænderbønderne Amager til evig tid. Sådan kom det naturligvis ikke til at gå, og det havde kongen nok heller ikke regnet med. Alligevel er det forbløffende, at Amager har holdt fast i sin egen lokalidentitet, især når vi tager afstanden til København i betragtning. Landsbyfællesskaber som Rødovre, Brøndby og Ballerup er blevet totalt opslugt af hovedstaden. Der er ikke mange spor tilbage fra den gamle lokalidentitet. Amager er stadigvæk noget særligt og holder fast i sin lokalidentitet. Det er i høj grad hollænderbøndernes fortjeneste.



Christian X besøger Store Magleby i 1921 i anledning af 400 året for den hollandske indvandring. Æresporten med Dannebrog vejrende over alt i gadebillede

Foto: Historisk Arkiv Dragør, B12246

#### TÅRNBY STADS- OG LOKALARKIV

Du kan henvende dig til arkivet i bibliotekets åbningstid. Se åbningstider for biblioteket på [www.taarnbybib.dk](http://www.taarnbybib.dk)

#### TÅRNBY-RUMMET, HOVEDBIBLIOTEKET

En del materiale kan du finde i Tårnby-rummet på Tårnby Hovedbibliotek, Kamillevej 10

De lokalhistoriske fotografier fra Tårnby kan du se på [www.arkiv.dk](http://www.arkiv.dk)

#### MIDT PÅ AMAGER OG KASTRUP GLAS

på Kastrupgårdsamlingen, Kastrupvej 399  
Se åbningstider på [www.kastrupgaardsamlingen.dk](http://www.kastrupgaardsamlingen.dk)

#### UDSTILLINGSCENTRET VED DIGET

er åbnet med helt nye udstillinger på gården Ved Diget 26

Her kan du se lokalhistoriske udstillinger om Tårnby Kommune



Skyline fra 1932-1934 set fra markerne ved Gammel Kirkevej mod Kastrup Skole og Søvang Allé. Er det markerne og gårdene, etageejendommene og fabrikkerne eller fiskerhusene og havet du hører til?

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B4783 – beskåret.

## Hvad er Tårnby identitet for dig?

Hvad er det særlige ved Tårnby for dig? Giver Amager dig en særlig identitet? Hvem hører du til? Hvis du har lyst til at skrive om dit tilhørsforhold til Tårnby, så er arkivet meget interesseret i din fortælling. Det kan også være du har fotografier om det specielle ved øen, alt sammen noget arkivet gerne vil tage imod.

Du kan også fortælle, hvad du ved om de billeder, der er i dette Glemmer Du. Skriv til arkivet på [arkiv.hb@taarnby.dk](mailto:arkiv.hb@taarnby.dk) og fortæl din egen historie.